

**KAMU KAĞITLARI VE TAHVİLLERDEN ELDE EDİLEN GELİRLER
ÜZERİNDEN 2006 YILINDAN İTİBAREN YAPILACAK VERGİ TEVKİFATI VE BU
TEVKİFATIN ESKİ UYGULAMA İLE FARKLARI**

GİRİŞ

31.12.2004 tarih ve 25687 (3. mükerrer) sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 5281 sayılı Kanun ile menkul kıymetlerden elde edilen kazanç ve iratların vergilendirilmesine yönelik 01.01.2006 tarihinden itibaren uygulanmak üzere yeni bir sistem belirlenmiştir.

Kanun’un genel gerekçesinde de belirtildiği üzere, bankalar ve aracı kurumlar tarafından tutulacak kayıtlara göre bu kurumlar tarafından tevkifat suretiyle yapılacak vergilemeyi öngören ve kazancı elde edenler açısından basitleştirilmiş bir uygulama mahiyetinde olan bu sistem ile geliri elde edenler yönünden basitliğin sağlanmasının yanı sıra, bütün finansal araçlar açısından vergilemede eşitlik sağlanmaktadır. Ayrıca yapılan düzenleme ile 01.01.2006 tarihinden itibaren, çeşitli finansal araçlardan elde edilen getirilerin aynı düzeyde kaynağa vergilenmesi, ticari faaliyetlere dahil olmayan gelirler için kaynağa yapılan bu vergilemenin nihai vergileme olması öngörülmektedir.

Söz konusu kanun ile Gelir Vergisi Kanunu’na eklenen geçici 67’nci madde metninden anlaşılacağı üzere, 01.01 2006 tarihinden itibaren 5 çeşit menkul kıymet geliri üzerinden tevkifat yapılacaktır. Bunlar;

1. Menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılması ve elde tutulması sürecinde elde edilen gelirler üzerinden yapılacak tevkifat (Gelir Vergisi Kanunu’nun geçici 67’nci maddesinin 1 numaralı bendi hükmü gereğince),

2. Her nevi tahvil ve Hazine bonosu faizleri ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan menkul sermaye iratları üzerinden yapılacak tevkifat (GVK Md. 75/5) (Gelir Vergisi Kanunu’nun geçici 67’nci maddesinin 2 numaralı bendi hükmü gereğince),

3. Banka ve aracı kurumlarca tevkifatsız olarak satın alınan menkul kıymetlerde yapılacak tevkifat (Gelir Vergisi Kanunu’nun geçici 67’nci maddesinin 3 numaralı bendi hükmü gereğince),

4. Mevduat faizleri, faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kar payları ile kar-zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kar payları ve özel finans kurumlarınca kar ve zarara katılma hesabı karşılığı ödenen kar payları ve repo gelirleri üzerinden yapılacak tevkifat (GVK Md. 75/7, 12 ve 14) (Gelir Vergisi Kanunu’nun geçici 67’nci maddesinin 4 numaralı bendi hükmü gereğince) ile

5. Sermaye Piyasası Kanunu’na göre kurulan menkul kıymet yatırım fonları (borsa yatırım fonları hariç) ile menkul kıymet yatırım ortaklıklarının Kurumlar Vergisi’nden istisna edilmiş olan portföy kazançları üzerinden yapılacak tevkifattır (Gelir Vergisi Kanunu’nun geçici 67’nci maddesinin 8 numaralı bendi hükmü gereğince).

Biz bu yazıda, yukarıdaki ikinci maddede belirtilen, her nevi tahvil ve Hazine bonusu faizleri ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresi'nce çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan menkul sermaye iratları üzerinden yapılacak tevkifat uygulamasını açıklayacak ve bu uygulamanın eski tevkifat uygulaması ile farkları üzerinde duracağız.

I. KAMU KAĞITLARINDAN VE TAHVİLLERDEN ELDE EDİLEN GELİRLER ÜZERİNDEN 2006 YILINDAN İTİBAREN YAPILACAK VERGİ TEVKİFATI

Gelir Vergisi Kanunu'na eklenen geçici 67'nci maddenin 1 numaralı bendinde yapılan düzenleme ile tahvil ve bonoların elde tutulma süreci veya itfası sırasında elde edilen gelirler üzerinden, itfa bedeli veya dönemsel getirinin tahsiline aracılık eden banka veya aracı kurumlar tarafından tevkifat yapılması öngörülmüştür.

Geçici 67'nci maddenin 2 numaralı bendinde bir önceki bent kapsamında tevkifata tabi tutulmayan getirilerin, menkul kıymetleri çıkaranlarca ödenmesi sırasında tevkifata tabi tutulması öngörülmektedir. Bir önceki bent kapsamında tevkifata tabi tutulan getirileri kapsam dışında bırakmak amacıyla banka veya aracı kurumlar aracılığıyla yapılan ödemelerde tevkifat yapılmaması öngörülmüştür.

İtfa bedeli veya dönemsel getirinin tahsilinde banka veya aracı kurum kullanılmadığı durumlarda elde edilen getiriler üzerinden yapılacak tevkifata ilişkin düzenleme geçici 67'nci maddenin 2 numaralı bendinde yapılmıştır. Söz konusu düzenlemede, banka veya aracı kurumlara kendi portföylerinde yer alan kıymetler dolayısıyla yapılan ödemeler üzerinden tevkifat yapılmaması öngörülmüştür. Gelir Vergisi Kanunu'na eklenen geçici 67'nci maddenin söz konusu 2 numaralı bendi hükmü aynen aşağıdaki gibidir.

“2) Bu Kanununun 75 inci maddesinin ikinci fıkrasının (5) numaralı bendinde yazılı menkul sermaye iratlarından (Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerden elde edilenler hariç), ödemeyi yapanlarca, banka veya aracı kurumlara veya bunlar aracılığıyla diğer gerçek ve tüzel kişilere ödenenler hariç, % 15 oranında vergi tevkifatı yapılır. Bankalara veya aracı kurumlara alış bedeli tevsik edilmeksizin teslim edilmiş olan menkul kıymetlerin gelirlerinin ödenmesinde ise ödeme banka veya aracı kurumlar aracılığıyla yapılırsa dahi tevkifat yapılır. Menkul kıymetin bir banka veya aracı kurum aracılığıyla alınmış olması halinde tevkifatta, bu işlemdeki itfa bedeli ile alış bedeli arasındaki fark esas alınır. Bu iratlar üzerinden 94 üncü madde veya Kurumlar Vergisi Kanununun 24 üncü maddesi kapsamında ayrıca tevkifat yapılmaz.”

Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67'nci maddesinin 2 numaralı bendi kapsamında yapılacak tevkifat uygulamasının ayrıntıları aşağıdaki anlatılacaktır.

1. TEVKİFAT YAPMAK ZORUNDA OLANLAR

Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67'nci maddesinin 2 numaralı bendinde, aynı Kanun'un 75'inci maddesinin 5 numaralı bendinde yazılı menkul sermaye iratlarından **ödemeyi yapanlarca** tevkifat yapılması gerektiği belirtilmiştir.

Ancak, yukarıda da belirtildiği gibi, geçici 67'nci maddenin 2 numaralı bendinde bir önceki bent kapsamında tevkifata tabi tutulmayan getirilerin, menkul kıymetleri çıkaranlarca ödenmesi sırasında tevkifata tabi tutulması öngörülmektedir. Bir önceki madde kapsamında tevkifata tabi tutulan getirileri kapsam dışında bırakmak amacıyla da banka veya aracı kurumlar aracılığıyla yapılan ödemelerde tevkifat yapılmaması gerektiği geçici 67'nci maddenin 2 numaralı bendinde açık olarak belirtilmiştir.

Bu durumda geçici 67'nci maddenin 2 numaralı bendi kapsamında ödemeyi yapan gerçek veya tüzel kişilerce tevkifat yapılacaktır. Ancak, söz konusu ödemelerin banka veya aracı kurumlar tarafından yapılması durumunda bu kurumlar tarafından Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67'nci maddesi kapsamında tevkifat yapılmayacaktır. Çünkü bu kurumlarca aynı maddenin 1 numaralı bendi kapsamında aynı tür gelirler üzerinden tevkifat yapılmaktadır.

Banka veya aracı kurumlar aracılığıyla diğer gerçek ve tüzel kişilere ödenen kısımlar ise, yukarıda da belirtildiği üzere tevkifatın banka veya aracı kurum aracılığıyla yapılacak olması dolayısıyla tevkifat kapsamı dışında tutulmuştur. Tevkifatın banka veya aracı kurumca yapılamadığı durumlarda, ödeme banka veya aracı kurum aracılığıyla yapılırsa dahi ihraç edenlerce tevkifat yapılacaktır.

Geçici 67'nci maddenin 2 numaralı bendinde, bu bent kapsamında tevkifata tabi tutulan gelirler üzerinden Gelir Vergisi Kanunu'nun 94'üncü maddesi ve Kurumlar Vergisi Kanununun 24'üncü maddesi uyarınca ayrıca tevkifat yapılmayacağı belirtilmiştir.

Bu belirleme 01.01.2006 tarihinde kadar Gelir Vergisi Kanunu'nun 94'üncü maddesi ve Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 24'üncü maddesi uyarınca yapılacak vergi tevkifatı ile geçici 67'nci maddenin 2 numaralı bendi kapsamında yapılacak vergi tevkifatı arasındaki farkların ortaya koyulması gereğini beraberinde getirmektedir. Gelir Vergisi Kanunu'nun 94'üncü maddesinin giriş fıkrasında tevkifat yapmak zorunda olan kişiler tadadi olarak sayılmıştır. Ancak, geçici 67'nci maddenin 2 numaralı bendinde "ödemeyi yapanlar" şeklinde geniş bir ifade kullanılmıştır. Bu kapsamda vergi mükellefi olmayan bir gerçek kişi tarafından Gelir Vergisi Kanunu'nun 94'üncü maddesi kapsamında tevkifat yapılmazken geçici 67/2'nci madde kapsamında yapılması gerekecektir.

Öte yandan Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 24'üncü maddesi ile geçici 67'nci madde bu açıdan benzerlik göstermektedir. Her iki maddede de tevkifatın ödemeyi gerçekleştirenlerce yapılacağı belirtilmiştir.

2. GELİRLERİ ÜZERİNDEN TEVKİFAT YAPILACAK KİŞİLER

Gelir Vergisi Kanunu'na eklenen geçici 67'nci maddenin 2 numaralı bendi uyarınca, aynı Kanun'un 75/5'inci maddesinde yazılı menkul sermaye iratlarını elde eden tüm gerçek ve tüzel kişilerin söz konusu gelirleri üzerinden tevkifat yapılacaktır.

Nitekim, aynı maddenin 5 numaralı bendinde, gelir sahibinin gerçek veya tüzel kişi ya da dar veya tam mükellef olmasının, vergi mükellefiyetinin bulunup bulunmamasının, vergiden muaf olup olmamasının ve elde edilen kazancın vergiden istisna olup olmamasının, tevkifat uygulamasını etkilemeyeceği belirtilmiştir.

Ayrıca, Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan borsa yatırım fonları ve emeklilik yatırım fonlarının elde ettikleri kazançlar üzerinden geçici 67'nci maddenin 1 numaralı bendine göre tevkifat yapılmazken, 2 numaralı bendine göre tevkifat yapılacaktır.

Ancak, bu uygulamanın bir istisnasının olduğu geçici 67'nci maddenin 2 numaralı bendinde belirtilmiştir. Söz konusu bentte banka ve aracı kurumlara yapılan menkul sermaye iradı ödemelerinden tevkifat yapılmayacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla banka veya aracı kurumlar tarafından elde edilen Gelir Vergisi Kanunu'nun 75/5'inci maddesinde yazılı menkul sermaye iratları üzerinden ödemeyi yapanlarca geçici 67'nci maddenin 2 numaralı bendine göre tevkifat yapılmayacaktır.

Bu durumda, banka ve aracı kurumlar tarafından elde edilenler hariç olmak üzere, Gelir Vergisi Kanunu'nun 75/5'inci maddesinde yazılı menkul sermaye iratlarını elde eden tüm gerçek ve tüzel kişilerin gelirleri üzerinden tevkifat yapılacaktır.

Bilindiği gibi, 01.01.2006 tarihine kadar geliri elde eden banka veya aracı kurum olsa dahi, 94'üncü maddenin 7 numaralı bendi kapsamında tevkifat yapılmaktaydı. Ancak, geçici 67'nci maddenin 2 numaralı bendi kapsamında geliri elde edenin banka veya aracı kurum olması halinde tevkifat yapılmayacaktır. Çünkü, söz konusu gelirler üzerinden aynı maddenin 1 numaralı bendine göre banka ve aracı kurumlarca tevkifat yapılmaktadır.

Yine, Gelir Vergisi Kanunu'nun 94'üncü maddesinin 7 numaralı bendinde, gelirleri üzerinden tevkifat yapılmayacaklara bendin parantez içi hükmünde yer verilmiştir. Bunlar;

- Kanunla kurulan dernek ve vakıflar,
- Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflar,
- kamu menfaatine yararlı dernekler ile
- dernek ve vakıf olmamakla birlikte; odalar, borsalar, meslek örgütleri ve bunların üst kuruluşları, siyasi partiler, emekli ve yardım sandıkları gibi vergi uygulamalarında dernek ve vakıf olarak kabul edilenlerdir.

Görüldüğü gibi Gelir Vergisi Kanunu'nun 75/5'inci maddesi kapsamında elde edilecek gelirler üzerinden 31.12.2005 tarihine kadar yapılacak olan tevkifatı düzenleyen 94/7'inci maddede, elde ettikleri gelirler üzerinden tevkifat yapılmayacak pek çok kişi belirlenmiştir. Ancak, aynı belirleme, geçici 67'nci maddenin 2 numaralı bendinde yapılmamıştır. Bu nedenle bu kişilerin Gelir Vergisi Kanunu'nun 75/5'inci maddesi kapsamında elde edeceği menkul sermaye iratları üzerinden tevkifat yapılacaktır. Örneğin, kanunla kurulan bir derneğin hazine bonusu faizi üzerinden 94'üncü maddeye göre tevkifat yapılmazken geçici 67'inci maddeye göre yapılacaktır.

3. TEVKİFATA TABİ TUTULACAK VE TUTULMAYACAK GELİRLER

Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67'nci maddesinin 2 numaralı bendinde, aynı Kanun'un 75/5'inci maddesinde yazılı menkul sermaye iratlarından tevkifat yapılacağı belirtilmiştir. Gelir Vergisi Kanunu'nun 75'inci maddesinin 5 numaralı bendinde sayılan menkul sermaye iratları şunlardır.

- Her nevi tahvil faizleri,
- Hazine bonusu faizleri ile

- Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresi'nce çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirler.

Ayrıca söz konusu bentte, döviz cinsinden yahut dövize, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymetlerin itfası sırasında oluşan değer artışlarının irat sayılmayacağı belirtilmiştir. Bu nedenle, yukarıda sıralanan menkul kıymetlerin döviz cinsinden veya endeksli olarak ihraç edilmeleri halinde bunların itfasından oluşan gelir, menkul sermaye iradı sayılmayacak ve geçici 67'nci maddenin 2 numaralı bendi kapsamında tevkifata tabi tutulmayacaktır.

Ancak, döviz cinsinden veya endeksli olarak ihraç edilen menkul kıymetlerin itfasında oluşacak gelir, işlemin banka ve aracı kurum vasıtasıyla yapılmış olması şartıyla, geçici 67'nci maddenin 1 numaralı bendi kapsamında tevkifata tabi tutulacaktır.

Ayrıca, Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67'nci maddesinin 2 numaralı bendinde, Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerden elde edilen menkul sermaye iratları üzerinden tevkifat yapılmayacağı belirtilmiştir.

4. TEVKİFATIN UYGULANACAĞI DÖNEM

4.1. Tevkifat Uygulamasının Başlangıcı

Gelir Vergisi Kanunu'na eklenen geçici 67'nci maddenin yürürlük tarihi 01.01.2006'dır. Bu nedenle, geçici 67'nci maddenin 2 numaralı bendine göre tevkifat yapılmaya 01.01.2006 tarihinden itibaren başlanacaktır.

Ancak, aynı maddenin 9'uncu bendinde tevkifat uygulamasının başlayacağı döneme ilişkin sınırlandırıcı bir hüküm getirilmiştir. Gelir Vergisi Kanunu'na eklenen geçici 67'nci maddenin 9 numaralı bent hükmü aynen aşağıdaki gibidir.

“9) Bu maddenin yürürlük tarihinden önce ihraç edilmiş olan her nevi tahvil ve Hazine bonosu faizleri ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerin elde tutulması veya elden çıkarılması suretiyle sağlanan gelirlerin vergilendirilmesinde (Dar mükellef kurumların, bu menkul kıymetleri elden çıkarmak suretiyle sağladıkları kazançlar hariç) bu madde hükümleri uygulanmaz. Bu gelirlerin vergilendirilmesinde, 31.12.2005 tarihi itibarıyla geçerli olan hükümler uygulanır.”

Tevkifat uygulamasını düzenleyen maddenin yürürlük tarihi ile 9 numaralı bent hükmü bir arada değerlendirildiğinde, tevkifat uygulamasının başlayacağı döneme ilişkin şu sonuçlara ulaşılmaktadır.

1. Gelirin elde edilme tarihi 01.01.2006 tarihinden önce ise tevkifat yapılmayacaktır.
2. **İhraç tarihi** 01.01.2006 tarihinden önceki bir tarih olan tahvil ve Hazine bonosu faizleri üzerinden tevkifat yapılmayacaktır.
3. **İhraç tarihi** 01.01.2006 tarihinden önceki bir tarih olan Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerin elde tutulması sürecinde elde edilen menkul sermaye iratlarından tevkifat yapılmayacaktır.

4. **Dar mükellef kurumların ihraç tarihi** 01.01.2006 tarihinden önceki bir tarih olan tahvil ve Hazine bonosu **faizleri** üzerinden tevkifat yapılmayacaktır. Çünkü, parantez içi hüküm ile dar mükellef kurumların bu menkul kıymetleri **elden çıkarmak suretiyle** sağladıkları kazançlar üzerinden tevkifat yapılacağı belirtilmiştir. Ancak, burada söz konusu olan faiz gelirdir. Dolayısıyla, dar mükellef kurumların 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilen tahvil ve hazine bonolarından elde ettikleri faiz gelirleri üzerinden tevkifat yapılmayacaktır.

Yukarıda yapılan açıklamalardan anlaşılacağı üzere, Gelir Vergisi Kanunu'na eklenen geçici 67'nci maddesinin 9 numaralı bendi her nevi tahvil ve Hazine bonosu faizleri ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresi'nce çıkarılan menkul kıymetler açısından tevkifatın başlayacağı dönemi belirlemektedir. Bu çeşit menkul kıymetler açısından ihraç tarihi önem taşımaktadır.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67'nci maddesinin 9 numaralı bendinde, 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan tahvil ve hazine bonoları faiz gelirlerinin vergilendirilmesinde 31.12.2005 tarihi itibarıyla geçerli olan hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir.

Buna göre, Gelir Vergisi Kanunu'nun 75/5'inci maddesinde düzenlenen menkul sermaye iratlarının vergilendirilmesinde, Gelir Vergisi Kanunu'nun 94'üncü maddesinin 7 numaralı bendi ve geçici 59'uncu maddesi hükümleri göz önünde bulundurulmalıdır. Anılan maddeler gereğince, 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilen tahvil ve hazine bonolarından elde edilen faiz gelirleri Gelir Vergisi Kanunu'nun 94/7'nci maddesi kapsamında tevkifata tabi tutulur. Bilindiği gibi söz konusu madde hükmü gereğince;

- a) Devlet tahvili faizlerinden, (2003/6577 Sayılı BKK ile %0, Yürürlük: 1.1.2004)
- b) Hazine bonosu faizlerinden, (2003/6577 Sayılı BKK ile %0, Yürürlük: 1.1.2004)
- c) Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlere sağlanan gelirlere, (2003/6577 Sayılı BKK ile %0, Yürürlük: 1.1.2004)
- d) Nama yazılı tahvil faizlerinden, (2003/6577 Sayılı BKK ile %10, Yürürlük: 1.1.2004)
- e) Hamiline yazılı tahvil faizlerinden, (2003/6577 Sayılı BKK ile %10, Yürürlük: 1.1.2004)
- f) Diğerlerinden,(2003/6577 Sayılı BKK ile %10, Yürürlük: 1.1.2004)

oranında tevkifat yapılması gerekmektedir.

Ayrıca, Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 56'ncı maddesi uyarınca, 31.12.2006 tarihine kadar, 26.7.2001-31.12.2004 tarihleri arasında ihraç edilen Devlet tahvilleri ve Hazine bonolarının faiz gelirleri ve elden çıkarılmasından sağlanan diğer kazançlar toplamının; 2001 yılında 50 milyar lirası, 2002 ve izleyen yıllarda bu tutarın veya artırılmış tutarın her yıl için belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılmasıyla bulunacak tutar gelir vergisinden müstesnadır.

Bu hükümler gereğince, 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilen tahvillerden ve kamu kağıtlarından 01.01.2006 tarihinden sonra elde edilen menkul sermaye iratlarının vergilendirilmesi eski hükümlere göre yapılacaktır. Dolayısıyla, Gelir Vergisi Kanunu'nun 94/7'nci maddesi gereğince tevkifat yapılacak, geçici 59'uncu maddede düzenlenen istisnadan faydalanılacak ve kalan tutarın beyan haddini aşan kısmı yıllık beyanname ile beyan edilecektir.¹

Ancak, burada bir hususu tekrar hatırlatmakta fayda bulunmaktadır. Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67'nci maddesinin 2 numaralı bendi kapsamında yapılacak tevkifat, banka ve aracı kurumlar dışındaki kişilerce yapılacaktır. Söz konusu gelirlerin banka ve aracı kurumlar tarafından elde edilmesi durumunda ise aynı maddenin 1 numaralı bendine göre tevkifat yapılacaktır.

4.2. Tevkifat Uygulamasının Sona Ermesi

Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67'nci maddesinin 16 numaralı bendinde, tevkifat uygulamasına dayalı menkul kıymet vergilemesinin 31.12.2015 tarihine kadar devam edeceği belirtilmiştir. Dolayısıyla, Gelir Vergisi Kanunu'nun 75/5'inci maddesinde yazılı menkul sermaye iratları üzerinden bankalar ve aracı kurumlar dışında kalan kişilerce 31.12. 2015 tarihine kadar aynı Kanun'un geçici 67'nci maddesinin 2 numaralı bendine göre tevkifat yapılacaktır.

Örnek 1- 15.11.2005 tarihinde ihraç edilen bir devlet tahvilinin (B) şahsı tarafından 15.11.2006 tarihinde elde edilecek faizi üzerinden geçici 67/2'nci madde hükmüne göre tevkifat yapılmaması gerekmektedir. Zira, devlet tahvilinin ihraç tarihi 01.01.2006'dan daha önceki bir tarihtir ve geçici 67'nci maddenin 9 numaralı bendi hükmü gereğince işlemle ilgili olarak geçici 67'nci maddenin değil 31.12.2005 tarihi itibarıyla yürürlükte olan hükümlerin uygulanması gerekmektedir. (Bu örnekte işlemde bir bankanın veya aracı kurumun kullanılmadığı varsayılmıştır. Öte yandan, işlem bir banka veya aracı kurum vasıtasıyla yapılmış olsa bile geçici 67'nci maddenin 1 numaralı bendine göre tevkifat yapılmayacaktır. Çünkü 9 numaralı bent hükmü geçici 67'nci madde kapsamında yapılacak tevkifatın tamamı için geçerlidir.)

Örnek 2- Dar mükellef kurum olan (Z) şirketi ihraç tarihi 22.05.2005 olan hazine bonosundan, bir banka veya aracı kurum kullanmaksızın 13.03.2006 tarihinde 5.000.-YTL. faiz geliri elde etmiştir.

Dar mükellef kurumların ihraç tarihi 01.01.2006 tarihinden önceki bir tarih olan tahvil ve Hazine bonusu faizleri üzerinden tevkifat yapılmayacaktır. Çünkü, parantez içi hüküm ile dar mükellef kurumların bu menkul kıymetleri elden çıkarmak suretiyle sağladıkları kazançlar üzerinden tevkifat yapılacağı belirtilmiştir. Ancak, burada söz konusu olan faiz geliridir. Dolayısıyla, dar mükellef kurumların 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilen tahvil ve hazine bonolarından elde ettikleri faiz gelirleri üzerinden tevkifat yapılmayacaktır.

5. GVK'nın GEÇİCİ 67/2'NCİ MADDESİNE GÖRE YAPILACAK TEVKİFAT MATRAHININ TESPİTİ

¹ Elde edilen gelirlerin ticari kazanç kapsamında değerlendirilmesi halinde ise ticari kazancın tespiti hakkındaki hükümler geçerli olacaktır.

Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67'nci maddenin 1 numaralı bendinde yapılan düzenleme ile tahvil ve bonoların elde tutulma süreci veya itfası sırasında elde edilen gelirler üzerinden, itfa bedeli veya dönemsel getirinin tahsiline aracılık eden banka veya aracı kurumlar tarafından tevkifat yapılması öngörülmüştür. İtfa bedeli veya dönemsel getirinin tahsilinde banka veya aracı kurum kullanılmadığı durumlarda elde edilen getiriler üzerinden yapılacak tevkifata ilişkin düzenleme de maddenin 2 numaralı bendinde yapılmıştır.

Temel olarak tevkifatın yapılmasında esas alınacak matrah Gelir Vergisi Kanunu'nun 75'inci maddesinin 5 numaralı bendinde belirlenmiş olan gelirdir. Bununla beraber menkul kıymetin bir banka veya aracı kurum aracılığıyla alınmış olması halinde tevkifatta, itfa bedeli ile alış bedeli arasındaki fark esas alınacaktır.

Bu kapsamda tevkifat matrahı, her nevi tahvil ve Hazine bonusu faizleri ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirlerdir. Döviz cinsinden yahut dövize, altına veya başka bir değere endekli menkul kıymetlerin itfası sırasında oluşan değer artışları üzerinden Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67'nci maddesinin 2 numaralı bendine göre tevkifat yapılmayacaktır.

Örnek-3

Bay (X), 01.03.2006 tarihinde banka aracılığı olmaksızın halka açık (Y) A.Ş.'den 01.02.2006 tarihinde ihraç edilen 100.000.-YTL. tutarında tahvil satın almıştır. Söz konusu tahvillerin itfa tarihi 03.03.2008 olup, itfa tutarı 120.000 YTL'dir.

Bu durumda, Bay (X)'nin itfa kazancı olan (120.000 YTL – 100.000 YTL=) 20.000.-YTL üzerinden (Y) A.Ş. tarafından % 15 oranında tevkifat yapılması gerekmektedir.

Geçici 67'nci maddenin 2 numaralı bendine göre elde edilen menkul sermaye iradı üzerinden tevkifat yapılacaktır. Bu irat tutarının ise yine Gelir Vergisi Kanunu'nda düzenlenen hükümler çerçevesinde tespit edilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede Gelir Vergisi Kanunu'nun 78'inci maddesinin dikkate alınması gerekmektedir.

Gelir Vergisi Kanunu'nun söz konusu 78'inci maddesi hükmüne göre; menkul sermaye iratlarında safi iradın bulunması için aşağıdaki giderler indirilir.

1. Depo etme ve sigorta ücretleri gibi menkul kıymetlerin muhafazası için yapılan giderler,
2. Temettü hisseleri ile faizlerin tahsil giderleri, (Şirket toplantılarına bizzat veya bilvekele iştirak gibi sermayenin idaresi için yapılan giderler irattan indirilemez.)
3. Menkul kıymetler ve bunların iratları için ödenen her türlü vergi, resim ve harçlar, (gelir vergisi irattan indirilemez).

Yukarıda sıralanan giderlerin menkul sermaye iradından düşülmesi sonucunda, negatif bir fark (zarar) doğmuşsa, doğan bu zarar mükellefin varsa diğer gelir unsurları nedeniyle elde edilen gelirlerinden mahsup edilebilir. Gider fazlalığı dışındaki nedenlerle oluşan zararlar ise, Gelir Vergisi Kanunu'nun 88 / 3. maddesi hükmüne göre zarar olarak kabul edilmez ve diğer gelir unsurlarından doğan karlardan mahsup edilemez.

6. TEVKİFAT ORANI

Gelir Vergisi Kanunu'na eklenen geçici 67'nci maddenin 2 numaralı bendi kapsamında bankalar ve aracı kurumlar dışındaki kişiler tarafından yapılacak tevkifatın oranı % 15 olarak belirlenmiştir.

Ayrıca, geçici 67'nci maddenin 6 numaralı bendi ile, belirlenen % 15 tevkifat oranını, yabancı para cinsinde ihraç edilen menkul kıymetlerden sağlanan getiriler ile döviz cinsinden açılmış hesaplardan elde edilen faiz gelirleri için beş puana kadar artırmaya veya kanunî oranına kadar indirmeye Bakanlar Kurulu yetkili kılınmıştır. Görüleceği gibi, tevkifat oranını değiştirme yetkisi sadece yabancı para cinsinden ihraç edilen menkul kıymetlerden sağlanan getiriler ile döviz cinsinden açılmış hesaplardan elde edilen faiz gelirleri için verilmiştir. Bunun dışında tevkifat oranının değiştirilmesi, kanuni düzenleme yapılmadığı sürece, mümkün değildir.

7. TEVKİFAT DÖNEMİ

Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67'nci maddesinin 1 numaralı bendinde, bankalar ve aracı kurumların, takvim yılının üçer aylık dönemleri itibarıyla tevkifat yapacakları belirtilmiştir.

Ancak, aynı maddenin 2 numaralı bendinde tevkifat dönemine ilişkin herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Bu durumda 2 numaralı bent kapsamında yapılacak tevkifatın döneminin genel esaslar çerçevesinde belirlenmesi gerekmektedir. Söz konusu bent kapsamında yapılan tevkifatların aylık olarak muhtasar beyanname ile beyan edilmesi gerekmektedir.

8. BEYAN VE ÖDEME

Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67'nci maddesinin 1 numaralı bendinin son paragrafında, yapılan tevkifat tutarlarının, verilecek muhtasar beyannameye dahil edilmeyeceği, banka ve aracı kurumlar tarafından tevkif edilen vergilerin şekli ve muhteviyatı Maliye Bakanlığı'nca belirlenecek bir beyanname ile tevkifat dönemini izleyen ayın yirminci günü akşamına kadar bağlı oldukları vergi dairesine beyan edileceği ve yirmialtıncı günü akşamına kadar ödeneceği belirtilmiştir.

Ancak, aynı maddenin 2 numaralı bendinde ayrı bir muhtasar beyanname verileceği belirtilmemiştir. Bu durumda, Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67'nci maddesinin 2 numaralı bendi kapsamında vergi tevkifatı yapanlar, tevkif ettikleri bu vergileri diğer işlemleri nedeniyle verecekleri muhtasar beyannameye dahil etmek zorundadırlar.

Söz konusu muhtasar beyanname, vergi tevkifatının yapıldığı ayı izleyen ayın yirminci günü akşamına kadar bağlı olunan vergi dairesine verilecek ve tevkif edilen vergiler aynı ayın yirmialtıncı günü akşamına kadar ödenecektir.

II. GVK'NIN GEÇİCİ 67/2'NCİ MADDESİNE GÖRE YAPILACAK TEVKİFAT İLE ESKİ TEVKİFAT UYGULAMASI ARASINDAKİ FARKLAR

Yukarıda ayrıntılarıyla açıklandığı üzere, Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67'nci maddesinin 2 numaralı bendi gereğince, aynı Kanun'un 75/5'inci maddesinde yazılı menkul

sermaye iratlarından % 15 oranında vergi tevkifatı yapılacaktır. 31.12.2005 tarihine kadar uygulanacak olan hükümler gereğince aynı gelirler üzerinden Gelir Vergisi Kanunu'nun 94'üncü maddesinin 7 numaralı bendine göre ve Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 24'üncü maddesine göre (dar mükellef kurumlar açısından) tevkifat yapılacaktır.

Öte yandan, geçici 67'nci maddenin 2 numaralı bendinin son cümlesinde, tevkifata tabi tutulan gelirler üzerinden Gelir Vergisi Kanunu'nun 94'üncü maddesi ve Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 24'üncü maddesi uyarınca ayrıca tevkifat yapılmayacağı belirtilmiştir.

Bu durumda, eski ve yeni tevkifat uygulamasının farklarını belirtmek, yeni uygulamayı daha iyi kavrayabilmek açısından faydalı olacaktır. Bu farklara yeri geldiğinde yukarıda yapılan açıklamalar sırasında değinilmişti. Şimdi ise söz konusu farklılıklar topluca belirtilecektir.

1. GVK'NIN GEÇİCİ 67/2'NCİ MADDESİ İLE 94/7'İNCİ MADDESİNE GÖRE YAPILACAK TEVKİFATIN FARKLILIKLARI

1.1. Tevkifatı Yapacak Kişiler Açısından

Bilindiği gibi Gelir Vergisi Kanunu'nun 94'üncü maddesinin giriş fıkrasında tevkifat yapmak zorunda olan kişiler tadadi olarak sayılmıştır. Ancak, geçici 67'nci maddenin 2 numaralı bendinde "ödemeyi yapanlar" şeklinde geniş bir ifade kullanılmıştır. Bu kapsamda vergi mükellefi olmayan bir gerçek kişi tarafından Gelir Vergisi Kanunu'nun 94'üncü maddesi kapsamında tevkifat yapılmaz iken geçici 67/2'nci madde kapsamında yapılması gerekecektir.

Ancak, burada banka ve aracı kurumlar tarafından geçici 67'nci maddenin 2 numaralı bendine göre tevkifat yapılmayacağını tekrar belirtmekte fayda bulunmaktadır. Banka ve aracı kurumlar aynı tür gelirler üzerinden geçici 67'nci maddenin 1 numaralı bendine göre vergi tevkifatı yaptıkları için aynı maddenin 2 numaralı bendi kapsamında ayrıca vergi tevkifatı yapmayacaklardır.

Bu durumda, geçici 67'nci maddenin 2 numaralı bendi kapsamında tevkifat yapmak zorunda olanlar, banka ve aracı kurumlar dışındaki diğer gerçek ve tüzel kişilerdir.

1.2. Geliri Elde Eden Açısından

Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67'nci maddesinin 5 numaralı bendinde, gelir sahibinin gerçek veya tüzel kişi ya da dar veya tam mükellef olmasının, vergi mükellefiyeti bulunup bulunmamasının, vergiden muaf olup olmaması ve elde edilen kazancın vergiden istisna edilmiş olup olmamasının (1), (2), (3) ve (4) numaralı fıkra hükümleri uyarınca yapılacak tevkifatı etkilemeyeceği belirtilmiştir.

Gelir Vergisi Kanunu'nun 94'üncü maddesinin 7 numaralı bendinde düzenlenen ve 01.01.2006 tarihine kadar yapılacak olan vergi tevkifatı, geliri elde eden banka veya aracı kurum olsa dahi yapılmaktaydı. Ancak, geçici 67'nci maddenin 2 numaralı bendi kapsamında geliri elde eden banka veya aracı kurum ise tevkifat yapılmayacaktır.

Yine, Gelir Vergisi Kanunu'nun 94'üncü maddesinin 7 numaralı bendinde, gelirleri üzerinden tevkifat yapılmayacaklara bendin parantez içi hükmünde yer verilmiştir. Bunlar;

- Kanunla kurulan dernek ve vakıflar,
- Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflar,
- kamu menfaatine yararlı dernekler ile
- dernek ve vakıf olmamakla birlikte; odalar, borsalar, meslek örgütleri ve bunların üst kuruluşları, siyasi partiler, emekli ve yardım sandıkları gibi vergi uygulamalarında dernek ve vakıf olarak kabul edilenlerdir.

Görüldüğü gibi Gelir Vergisi Kanunu'nun 75/5'inci maddesi kapsamında elde edilecek gelirler üzerinden 31.12.2005 tarihine kadar yapılacak tevkifatı düzenleyen 94/7'inci maddede elde ettikleri gelirler üzerinden tevkifat yapılmayacak pek çok kişi belirlenmiştir. Ancak, aynı belirleme geçici 67'nci maddenin 2 numaralı bendinde yapılmamıştır. Bu nedenle bu kişilerin Gelir Vergisi Kanunu'nun 75/5'inci maddesi kapsamında elde edeceği menkul sermaye iratları üzerinden tevkifat yapılacaktır. Örneğin, kanunla kurulan bir derneğin hazine bonusu faizi üzerinden 94'üncü maddeye göre tevkifat yapılmazken geçici 67'inci maddeye göre yapılacaktır.

Geliri Elde Eden Kişi	GVK 94/7'ye Göre Tevkifat	GVK Geçici 67/2'ye Göre Tevkifat
Banka veya Aracı Kurum	Var	Yok ²
Kanunla Kurulan Dernek ve Vakıflar	Yok	Var
Bakanlar Kurulunca Vergi Muafiyeti Tanınan Vakıflar	Yok	Var
Kamu Menfaatine Yararlı Dernekler	Yok	Var
Dernek ve Vakıf Olmamakla Birlikte; Odalar, Borsalar, Meslek Örgütleri ve Bunların Üst Kuruluşları, Siyasi Partiler, Emekli ve Yardım Sandıkları gibi Vergi Uygulamalarında Dernek ve Vakıf Olarak Kabul Edilenler	Yok	Var

1.3. Tevkifat Oranları Açısından

Bilindiği gibi 01.01.2006 tarihine kadar devlet tahvili ve hazine bonusu faiz gelirlerinden yapılacak vergi tevkifatı hep "sıfır" olarak belirlenmişti. Ancak, gerek geçici 67'nci maddenin 1 numaralı bendi uygulamasında (gelir banka ve aracı kurumlar vasıtasıyla elde ediliyorsa) gerekse 2 numaralı bendinde (gelir banka ve aracı kurumlar dışındaki kişiler vasıtasıyla elde ediliyorsa) % 15 vergi tevkifatı yapılması öngörülmüştür. Bu değişiklik vergilendirme sisteminde köklü bir değişikliktir.

Gelir Vergisi Kanunu'nun 94/7'inci maddesinde belirlenen tevkifat oranları ile yeni sistemde uygulanacak tevkifat oranı aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Menkul Sermaye İradı	GVK 94/7'ye Göre Tevkifat Oranı (%)	GVK Geçici 67/1 ve 2'ye Göre Tevkifat Oranı (%)
Devlet tahvili faizlerinden	0	15
Hazine bonusu faizlerinden	0	15

² Bu kurumlar, aynı gelirler üzerinden, Gelir Vergisi Kanunu'na eklenen geçici 67'nci maddenin 1 numaralı bendine göre tevkifat yapacaklardır.

Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlere sağlanan gelirlerden	0	15
Nama yazılı tahvil faizlerinden	10	15
Hamiline yazılı tahvil faizlerinden	10	15
Diğerlerinden	10	15

Yazımın yukarıdaki bölümlerinde ayrıntılı olarak açıklandığı üzere, gerek bankalar ve aracı kurumlar vasıtasıyla elde edilsin gerekse diğer gerçek veya tüzel kişiler aracılığıyla elde edilsin; devlet tahvillerinin ve hazine bonolarının satışından ve elde bulundurma sürecinde elde edilecek gelirler üzerinden % 15 vergi tevkifatı yapılacaktır.

Ancak, bilindiği gibi, yeni sistemin uygulamaya gireceği 01.01.2006 tarihine kadar, kamu kesiminin borçlanmasını kolaylaştırmak amacıyla devlet tahvili ve hazine bonusu satış ve faiz gelirlerinin vergilendirilmesine çeşitli avantajlar sağlanmıştır. Bu kapsamda bu tür gelirler üzerinden tevkifat yapılmamış (faiz gelirleri için tevkifat oranı “sıfır” olarak belirlenmiş, satış kazançları için ise hiç tevkifat öngörülmemiştir), çeşitli istisnalar (GVK.’nun geçici 59’uncu maddesi) ile bu tür gelirler üzerindeki vergi yükü azaltılmaya çalışılmıştır.

Ancak, 5281 sayılı Kanun ile yapılan düzenlemeler ile kamu kesimi borçlanma senetleri ile özel kesim borçlanma senetleri üzerindeki vergi yükü eşitlenmiş ve % 15 oranında tevkifat yapılması öngörülmüştür.

Bu durumun kamu kesiminin borçlanmasını zorlaştıracaklarını söylemek zor olmayacaktır. Ancak, bu zorluğa paralel olarak reel ekonominin kaynak bulma olasılığı yükselecektir. Vergi oranlarının düşük olması sebebiyle devlet tahvili ve hazine bonolarına yönelen, ekonominin atıl fonları yeni düzenlemeler sonucunda reel ekonominin ihtiyaçlarını da karşılayabilecektir.

2. GVK’NIN GEÇİCİ 67/2’NCİ MADDESİ İLE KVK’NIN 24’ÜNCÜ MADDESİNE GÖRE YAPILACAK TEVKİFATIN FARKLILIKLARI

2.1. Tevkifatı Yapacak Kişiler Açısından

Gelir Vergisi Kanunu’nun geçici 67’nci maddesinin 5 numaralı bendinde, gelir sahibinin gerçek veya tüzel kişi ya da dar veya tam mükellef olmasının, vergi mükellefiyetinin bulunup bulunmamasının, vergiden muaf olup olmamasının ve elde edilen kazancın vergiden istisna olup olmamasının (1), (2), (3) ve (4) numaralı fıkra hükümleri uyarınca yapılacak tevkifatı etkilemeyeceği belirtilmiştir.

Görüldüğü gibi, dar mükellef kurumların elde ettikleri değer artış kazançlarından ve menkul sermaye iratlarından geçici 67’nci maddenin 1 ve 2 numaralı bentlerine göre vergi tevkifatı yapılacaktır.

01.01.2006 tarihine kadar ise dar mükellef kurumların elde ettikleri menkul sermaye iratları üzerinden Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 24’üncü maddesine göre vergi tevkifatı yapılacaktır.

Her iki uygulamada da vergi tevkifatını yapacak olanlar “ödemeyi yapanlar” olarak belirlenmiştir. Dar mükellef kuruma menkul sermaye iradını sağlayan gerçek veya tüzel kişiler Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 24’üncü maddesi uygulamasında olduğu gibi geçici 67/2’nci madde uygulamasında da tevkifat yapacaklardır.

Ancak, burada bir hususu bir kez daha belirtmekte fayda bulunmaktadır. Banka ve aracı kurumlar tarafından geçici 67’nci maddenin 2 numaralı bendine göre tevkifat yapılmayacaktır. Banka ve aracı kurumlar aynı tür gelirler üzerinden geçici 67’nci maddenin 1 numaralı bendine göre vergi tevkifatı yaptıkları için aynı maddenin 2 numaralı bendi kapsamında ayrıca vergi tevkifatı yapmayacaklardır.

2.2. Geliri Elde Eden Açısından

Bu açıdan eski uygulama ile yeni uygulama arasında herhangi bir farklılık bulunmamaktadır. Dar mükellef kurumların Gelir Vergisi Kanunu’nun 75/5’inci maddesi kapsamında elde edecekleri menkul sermaye iratları üzerinden vergi tevkifatı yapılacaktır.

2.3. Tevkifat Oranları Açısından

Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 24’üncü maddesinde belirlenen tevkifat oranları ile yeni sistemde uygulanacak tevkifat oranı aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Menkul Sermaye İradı	KVK 24’e Göre Tevkifat Oranı (%)	GVK Geçici 67/1 ve 2’ye Göre Tevkifat Oranı (%)
Devlet tahvili faizlerinden	0	15
Hazine bonusu faizlerinden	0	15
Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlere sağlanan gelirlerden	0	15
Nama yazılı tahvil faizlerinden	10	15
Hamiline yazılı tahvil faizlerinden	10	15
Diğerlerinden	10	15

SONUÇ

Yukarıda, Gelir Vergisi Kanunu’nun 75’inci maddesinin 5 numaralı bendinde belirtilen, tahvillerden ve kamu kağıtlarından elde edilen gelirler üzerinden, aynı Kanun’un geçici 67’nci maddesinin 2 numaralı bendine göre, 01.01.2006 tarihinden itibaren, banka ve aracı kurumlar dışında kalan kişiler tarafından yapılacak vergi tevkifatının ayrıntıları anlatıldı. Aynı gelirler üzerinden bankalar ve aracı kurumlar tarafından Gelir Vergisi Kanunu’na eklenen geçici 67’nci maddenin 1 numaralı bendine göre vergi tevkifatı yapılacaktır.